

УКРАЇНА

ХАРКІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

ДЕПАРТАМЕНТ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА

майдан Конституції, 16, м. Харків, 61003, тел. +38 (057) 760-73-31, факс +38 (057) 760-26-53
E-mail: ugh@citynet.kharkov.ua, код ЄДРПОУ 43927048

12.03.2021 № 1111/0/90-21
На № б/н від 11.02.2021

Голові Правління ГО «Ліга допомоги
тваринам»

САВЧЕНКО З.Ф.

вул. Академіка Барабашова, 44, кв. 95
61168 м. Харків

Голові департаменту зоозахисту
ГО «Громадсько-правовий захист»
ЧОРНИЙ О.А.

вул. Китаєнка, 4 кв. 50
61020 м. Харків

Розглянувши за дорученням керівництва Харківської міської ради ваше звернення щодо діяльності КП «Центр поводження з тваринами» у сфері поводження з безпритульними тваринами у місті Харкові, повідомляємо наступне.

Ретельно вивчивши інформацію, викладену у даному зверненні, вражаючою є та наполегливість та безпринципність, з якою керівництво зоозахисних організацій спотворює, перекручує та маніпулює інформацією щодо ситуації у місті Харкові, пов'язаною з поводженням з домашніми та безпритульними тваринами.

Сьогодні вже всій Україні, окрім керівництва зоозахисних організацій, відомо, що Харків – єдине велике місто в країні, на території якого немає зграй безпритульних собак – а ні у житловій забудові, а ні у парках, скверах, площах, ринках або інших громадських місцях. Мешканці міста можуть спокійно знаходитись на цих територіях, не побоюючись за себе, своїх дітей та близьких через можливість випадкового нападу безпритульних собак. І це безумовно, є результатом певної планової роботи, яка проводиться виконавчими органами міської ради та комунальним підприємством «Центр поводження з тваринами» у рамках положень, норм та вимог Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження».

То ж, взагалі незрозуміло, про яке місто України йдеться у вислові звернення «... Неефективна організація роботи призвела до того, що зоозахисні організації, волонтери вже не можуть впоратися з тією кількістю безпритульних тварин, які з'являються на вулицях міста.».

Цей вислів є черговим підтвердженням або упередженого ставлення та брехні, або взагалі нерозуміння про що пишеться у цьому зверненні. І усе це видається за ніби то дійсність.

Останні роки на території міста Харкова постійно знаходиться всього кілька сотень безпритульних собак. А за останнім підрахунком це 629 особин. Такого показника не має жодне велике або пропорційно – середнє місто України, де на вулицях панують зграї безпритульних собак, а звичайні мешканці бояться знаходитись на цих вулицях. Та лише представники зоозахисних організацій вважають це нормою.

Тому, ми вважаємо, що зазначена кількість безпритульних собак у місті має бути максимально прийнятною і наше завдання – не допустити зростання її кількості.

То ж, інформуємо вас про те, що місто Харків останні декілька років вже не потребує регулювання чисельності безпритульних собак у бік зменшення, а проводить роботу з підтримання досягнутого рівня і не допущення зростання їхньої кількості.

У зв'язку з цим просимо вас у подальшому при написанні різного роду звернень керуватись вищевикладеним.

Крім того, надаємо інформацію з викладених у зверненні питань.

На виконання вимог Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», прийнятого у лютому 2006 році, з метою зменшення кількості безпритульних тварин виключно гуманними методами, покращення санітарно-екологічної та епізоотичної ситуації у місті, створення умов для профілактики явища безпритульності тварин сесією Харківської міської ради, починаючи з 2007 року, на кожні 5 років затверджується Програма поводження з домашніми тваринами та регулювання їхньої чисельності у м. Харкові на відповідний період (далі – Програма).

Рішенням 34 сесії Харківської міської ради 5 скликання від 24.06.2009 створено комунальне підприємство «Центр поводження з тваринами». Його діяльність охоплює усю сферу поводження як з домашніми (власницькими) так і безпритульними тваринами у місті Харкові і воно визначене виконавцем Програми.

Свою діяльність підприємство здійснює виключно на підставі вимог чинного законодавства у сфері поводження з тваринами, а саме: Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Порядку проведення заходів, необхідних для скорочення чисельності тварин, які становлять небезпеку» від 28.09.2010 № 425, наказу Державного комітету ветеринарної медицини України «Про затвердження ветеринарно-санітарних вимог до утримання тварин у притулках» від 15.10.2010 № 438, наказу Державного комітету ветеринарної медицини України «Про затвердження «Положення про притулок для тварин» від 15.10.2010 № 1016/18311 та інших пов'язаних законодавчих та нормативно-правових актів.

У 2012 році було побудовано Харківський міський Центр утримання безпритульних тварин з притулком (далі – Центр) у складі КП «Центр поводження з тваринами». Центр має необхідну матеріально-технічну базу, до складу якої входить ветеринарна клініка, з сучасним медичним обладнанням для обстеження стану здоров'я і лікування тварин, виконання хірургічних операцій;

5

карантинний майданчик для проведення карантинних заходів безпритульним тваринам та зона притулку для тварин.

Відповідно до Статуту до функцій і завдань підприємства віднесено облік та реєстрацію домашніх тварин, контроль за виконанням «Правил утримання домашніх тварин у м. Харкові», надання населенню послуг у сфері поводження з тваринами, регулювання чисельності безпритульних тварин гуманними методами на території міста.

Напрямами роботи Підприємства є:

- реєстрація домашніх тварин у Єдиній електронній базі даних домашніх тварин міста Харкова з видачею свідоцтв і номерних знаків (жетонів) власникам зареєстрованих тварин;
- контроль за виконанням Правил утримання домашніх тварин у м. Харкові;
- інформаційно-просвітницька робота щодо гуманного та відповідального ставлення до тварин;
- вилов безпритульних тварин для розміщення в притулку з метою пошуку власників;
- стерилізація, щеплення, профілактична обробка безпритульних тварин;
- пошук нових власників для безпритульних тварин та повернення загублених домашніх тварин власникам;
- застосування гуманної евтаназії до агресивних, здичавілих та хворих тварин;
- соціалізація безпритульних тварин;
- надання населенню ветеринарних послуг за доступними соціальними цінами;
- визначення місць виходу собак;
- встановлення майданчиків для дресування і виходу собак та їх обслуговування.

4. Робота підприємства з питань поводження з домашніми та безпритульними тваринами заснована на рекомендаціях Міжнародної коаліції з регулювання чисельності тварин-компаньйонів людини (ICAM) – «Посібник з гуманного регулювання чисельності собак». Відповідно до цих рекомендацій ефективна програма регулювання чисельності бродячих тварин вимагає застосування комплексного підходу і складається з наступних компонентів:

1. Освіта населення з питань утримання тварин.
2. Законодавче врегулювання.
3. Реєстрація та ідентифікація тварин.
4. Контроль репродукції тварин.
5. Наявність притулків і центрів передачі тварин новим господарям.
6. Евтаназія хворих або незатребуваних тварин в притулках.
7. Превентивні ветеринарні заходи, спрямовані на оздоровлення популяції домашніх тварин.
8. Обмеження доступу до ресурсів (їжа та укриття).

При встановленні стандартів добробуту тварин, які полягають у викоріненні поняття їх безпритульності, необхідно застосовувати всі вказані компоненти. Саме за таким принципом і побудована робота у місті Харкові. Для забезпечення цієї мети підприємство здійснює цілу низку заходів:

1. У міських школах регулярно проводяться виїзні заняття, спрямовані на виховання у дітей гуманного та відповідального ставлення до тварин. У міському транспорті розміщується соціальна реклама з пропаганди реєстрації, стерилізації, вакцинації домашніх тварин та ін.

2. З 2010 року проводиться реєстрація домашніх тварин у Єдиній електронній базі даних домашніх тварин міста Харкова.

3. Функціонування міського Центру утримання безпритульних тварин здійснюється за європейською моделлю поводження з безпритульними тваринами. Таку модель застосовують у муніципальних притулках Великобританії, Данії, Нідерландів, Бельгії, Франції, Чехії, Угорщини, Естонії, Литви, Латвії, Фінляндії, Норвегії, Швеції, США, Канади, Австралії. До складу міського Центру утримання безпритульних тварин входять: зона карантину та зона притулку з окремими ветеринарними лікарнями для тварин, які утримуються для передачі новим господарям, майданчики для вихулу та дресирування собак. На базі Центру тваринам забезпечується належний догляд відповідно до ветеринарних норм (годування, антипаразитарна обробка, ветеринарна допомога, стерилізація / кастрація та ін.).

4. На базі підприємства для власників тварин функціонує сучасний соціальний ВЕТЦЕНТР, який надає послуги з ветеринарного обслуговування домашніх тварин, готель для тварин, ритуальні послуги власникам домашніх тварин, послуги з дресирування. Всі послуги надаються за соціальними, доступними для населення цінами, значно нижчими ринкових – стерилізація/кастрація великого собаки та складні хірургічні втручання у 3-5 разів, послуги готелю – у 2-3 рази та ін.

Починаючи з 2013 року підприємство проводить безстрокову акцію з надання малозабезпеченим власникам (пенсіонерам, інвалідам, багатодітним родинам) пільгової ціни на стерилізацію їхніх тварин – 350 грн. стерилізація кішки, 470 грн. – собаки.

5. Всі безпритульні тварини, відібрані для передачі новим власникам, а також загублені домашні тварини, які повертаються власникам, проходять ветеринарну обробку та вакцинацію проти сказу. В зоні притулку та карантину постійно знаходяться біля 600 собак та котів. Щодня для 5-6 тварин знаходиться новий власник.

Щодо питань ефективності запровадженого методу регулювання чисельності безпритульних тварин у м. Харкові та витрачених на нього бюджетних коштів.

В своєму зверненні представниці громадських організацій наводять статистичні дані кількості безпритульних собак за результатами підрахунків, які обчислюються за формулами, що відображають приблизну кількість тварин у конкретний момент часу але, при цьому не враховують приріст безпритульних тварин за певний проміжок часу. Цей факт підтверджує математична модель, яка демонструє, що кількість безпритульних тварин, виявлених за допомогою підрахунку в даний конкретний час завжди буде значно меншою, ніж кількість тварин, яка потрапила на територію міста за певний період за рахунок розмноження, загублення та викидання.

Так, припустімо, що на певній території одночасно підраховано всіх наявних безпритульних собак. Позначимо їхню чисельність як N_0 .

Проте сам лише показник N_0 не дозволяє оцінити, скільки тварин можна нарахувати на тій самій території не в певний момент часу, а за якийсь період (наприклад, за 1 рік), оскільки протягом цього року будуть народжуватися нові тварини. Крім того, нові тварини можуть потрапляти на цю територію з інших місць.

Отже, чисельність тварин на цій території за рік становитиме $N_0 + N_i$, де N_i - це приріст популяції.

Вибуття тварин з популяції у цьому випадку враховувати не потрібно – адже нас поки що не цікавить, скільки тварин ми знайдемо через рік, а лише – скільки окремих особин ми зможемо нарахувати протягом всього року.

Максимальний теоретично можливий приріст чисельності за рахунок народжуваності становитиме $N_0 \cdot K \cdot m \cdot n_{\max}$, де K - частка самиць в популяції, m - кількість виводків за рік, а $n_{\max}$ - максимальна величина виводку. Якщо позначити число тварин, що протягом цього року мігрували на територію, як N_m , то отримаємо наступну формулу для максимальної кількості тварин, що їх можна було знайти на певній території протягом року:

$$N = N_0 + N_0 \cdot K \cdot m \cdot n_{\max} + N_m$$

На практиці такий максимальний приріст спостерігається рідко: по-перше, розмножуються не всі самиці; по-друге, виживають не всі дитинчата; по-третє, величина виводку зазвичай нижча за максимально можливу. Тому, заради більшої точності розрахунків слід внести деякі уточнення у отриману формулу.

Замінімо коефіцієнт K на коефіцієнт K_1 - частку популяції, що припадає на самиць, які беруть участь в розмноженні. Додамо коефіцієнт виживання дитинчат - K_{sv} . Введемо у рівняння середній розмір виводку - n_m - замість максимального. Отримуємо:

$$N = N_0 + N_0 \cdot K_1 \cdot m \cdot n_m \cdot K_{sv} + N_m$$

Тобто, якщо друга та/або третя складові цієї суми не дорівнюють нулю (а зазвичай вони нулю не дорівнюють), то кількість тварин, що побували на даній території протягом року, перевищуватиме кількість тварин, що їх можна нарахувати на тій самій території у будь-який окремий момент.

Якщо величина m - тобто, кількість виводків за рік - наближається до одиниці або перевищує одиницю - то числа N та N_0 відрізнятимуться вже в рази, а, можливо, й в десятки разів.

Тепер розглянемо як ця формула працюватиме у випадку міських безпритульних собак. Отже, міграція нових тварин з поза міста практично не відбувається – здиравілі собаки уникають близьких контактів з людьми, та й кількість їх дуже невелика: польові дослідження показали, що здиравілі собаки поза межами міст та сіл нездатні вигодовувати потомство (винятком є австралійські дінго).

Проте змінна N_m в жодному випадку не дорівнює нулю: лави вуличних тварин активно поповнюються за рахунок викинутих та загублених. Викинутими слід вважати не лише дорослих собак, що набридли власникові, але й численні виводки цуценят, підкинуті під прохідну, під двері магазину або житлового будинку з розрахунку, що «добрі люди будуть годувати».

На жаль, через все ще відносно низький рівень культури утримання тварин в Україні, відсутність стійкої традиції контролю їхнього розмноження, величезний надлишок народжуваних цуценят у порівнянні з кількістю людей, готових взяти собі домашню тварину – складова рівняння, яку ми позначили як N_m - потік

6

тварин з помешкань на вулиці є дуже значним. І тим більш значним, що чисельність власницьких собак у місті, за найскромнішими оцінками, в десятки разів перевищує число чотирилапих безхатченків.

Складова рівняння, що описує народжуваність, у населених пунктах теж має досить велике значення. Особливо в містах, де безпритульних собак не багато, а бажаючих їх «опікати» прямо на вулицях не забираючи додому – навпаки, багато. За таких умов смертність цуценят є досить низькою, а середня величина виводку та середнє число виводків на рік має тенденцію до зростання. У загальному випадку, одна самка може привести 1-2 виводки за рік, по 5-8 цуценят у кожному.

Підрахунок чисельності безпритульних собак, проведений у місті Харкові, дозволяє вважати, що на момент проведення цього підрахунку в місті знаходилось 629 таких тварин. Більшість виявлених тварин були дорослими. Кількість цуценят за результатами підрахунків, становила близько 2%. Співвідношення самців та самиць у місті оцінювалося як 1,7:1 – отже, на момент підрахунку у місті було приблизно 228 дорослих безпритульних собак-самиць. Якщо вважати, що в середньому на кожную самицю за рік припадає 1,5 виводки по 7 цуценят, (80%) з яких виживають, то за один рік до 629 наявних тварин лише за рахунок їхнього розмноження може додатися близько двох тисяч нових. Частина цих нових тварин встигне увійти в період статевої зрілості і дати потомство вже в тому ж самому році.

Звичайно, темпи розмноження безпритульних собак могли б бути значно вищими, і такими вони й були до створення комунального підприємства «Центр поведінки з тваринами». Зараз, завдяки своєчасному вилову безпритульних собак у місті розмножуються лише ті з них, які знаходяться на територіях, що не входять до складу комунальної власності, і тому є майже недоступними для вилову. Проте, їхнє підросле потомство мігрує з цих територій на вулиці міста, зберігаючи та підтримуючи існування явища безпритульності тварин.

Насправді ж ефективність роботи підприємства об'єктивно підтверджується наступним:

1. Моніторинг даних державних органів:

- у 2010 році безпритульними собаками було травмовано 1 903 мешканця міста Харкова, а у 2020 році цей показник склав 391 випадок, тобто зменшився на 80%;

- з 2015 року скорочення до нуля показників забруднення ґрунтів дитячих майданчиків і рекреаційних зон яйцями геогельмінтів (токсокар, собачих і котячих аскарид);

- з 2008 року не було виявлено випадків сказу безпритульних собак.

2. Візуальне зменшення на вулицях Харкова кількості безпритульних собак.

3. На 70% скоротилася кількість заявок на вилов безпритульних собак (у 2013 р. за заявками харків'ян було вилучено 10 тис. голів, у 2020 р. – 3 тис.), що свідчить про зменшення чисельності безпритульних собак на території міста і ефективності діяльності у цій сфері.

То ж, вислів щодо неефективності роботи КП «Центр поведінки з тваринами» та дії Програм регулювання чисельності безпритульних тварин у місті Харкові за всі роки є цілком безпідставним.

Щодо неефективного та нецільового використання коштів, то автори

4

здійснююють обчислення за наведеними даними підрахунків, не беручи до уваги фактичних даних про виловлених підприємством безпритульних тварин, не розуміючи, які витрати несе підприємство на вилов тварин, на їх утримання, а також на інші напрямки роботи підприємства. Такі ж незрозумілі математичні обчислення застосовуються і до статистичних даних, взятих із сайту підприємства. Вказуються якісь неймовірні ціни на ветеринарні послуги, що надаються лікарями ветеринарної медицини підприємства, хоча з вартістю таких послуг теж можна ознайомитися на сайті підприємства.

Крім того, автори звернення вважають метод стерилізації безпритульних тварин самим дієвим методом регулювання їхньої чисельності, при цьому ототожнюють біостерилізацію та так званий метод ВСП (вилов, стерилізація, повернення). Але ні в Україні, ні в інших країнах світу, не проводилось жодних наукових досліджень, які б підтвердили висновок і визнали стерилізацію тварин єдиним методом регулювання їхньої чисельності. А статтею 16 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» визначено, що «Регулювання чисельності диких тварин і тварин, що не утримуються людиною, але перебувають в умовах, повністю або частково створюваних діяльністю людини, здійснюється методами біостерилізації або біологічно обґрунтованими методами, а в разі неможливості їх застосування – методами евтаназії». Тобто, про стерилізацію йдеться як про один з можливих, а не основний або єдиний метод регулювання чисельності тварин. І це знову ж таки є черговим прикладом власного тлумачення норм закону і намагання видати його за дійсність.

Застосування в Україні по відношенню до безпритульних собак стратегії вилов-стерилізація-повернення (ВСП) є не прийнятним в зв'язку з тим, що закон зобов'язує усувати з вулиць всіх без винятку безпритульних собак, як те передбачено ст. 24. До того ж на законодавчому рівні введено покарання за викидання тварин (ст.89 КУпАП). Таким чином, вимога зоозахисників щодо регулювання чисельності безпритульних тварин методом «ВСП» розцінюється як заклик до порушення вимог законодавства України.

Стосовно питання запровадження в Харкові масової евтаназії.

В даному зверненні заявниці вказують на нібито застосування комунальним підприємством масової евтаназії тварин, при цьому наводять данні зі звітів самого підприємства про кількість евтаназії. Однак, вони навмисно не наводять даних з тих самих звітів підприємства про кількість тварин, що надійшли до притулку та данні про кількість прилаштованих тварин. І ми розуміємо, що це робиться з метою маніпулювання та навмисного спотворення інформації, тому що завдяки простим підрахункам одразу стає видно, що відсоток евтаназії за останні роки становить лише 12%.

Щодо надання послуг підприємством юридичним особам розташованим за межами міста Харкова, а також укладення договорів про надання ветеринарних послуг підприємцям, які здійснюють діяльність з вилову тварин, слід зазначити, що комунальне підприємство – це господарська та фінансова одиниця й одночасно юридична особа. Воно виконує певні економічні та соціальні функції. Різні функції комунальних підприємств у сукупності самих об'єктів комунальної форми власності поділяються на дві групи, які потребують різних підходів до управління цими підприємствами:

1) об'єкти соціального характеру, що забезпечують життєдіяльність територіальної громади – мережа забезпечення населення комунальними

8

послугами, заклади освіти та охорони здоров'я, об'єкти інженерно-технічної інфраструктури міста, житловий фонд тощо;

2) комерційні об'єкти – підприємства комунальної власності, функціонування яких безпосередньо не пов'язано з виконанням певних соціальних функцій – нерухомість офісного, торговельного та складського призначення, підприємства комунальної форми власності, що не є природними монополіями та працюють на ринку.

Для першої групи комунальних підприємств в сучасних умовах в Україні характерна збитковість, тоді як підприємства другої групи цілком можуть бути конкурентоспроможними на ринку і отримувати прибуток.

Комунальне підприємство «Центр поводження з тваринами» має ознаки першої та другої груп комунальних підприємств, при тому, що має переважне право – провадити комерційну діяльність. Результатом такої діяльності є одержання підприємством прибутку. Вилов безпритульних тварин здійснюється на комерційних засадах, але наслідки цієї роботи мають соціальне значення – захист людей від небезпечних тварин та хвороб та захист довкілля.

Підприємство здійснює не заборонену законом та визначену статутом підприємства комерційну та іншу діяльність, мета якої, насамперед, одержання прибутку, на відміну від комунальних установ і закладів (лікарні та школи), діяльність яких носить у більшості соціальний характер.

І тут слід виділити соціальну функцію прибутку, що забезпечує не лише власний добробут підприємства, а й підтримує соціальні, неприбуткові напрямки його діяльності шляхом перерозподілу отриманого від діяльності підприємства результату.

Розподіл прибутку на соціальні потреби міста та харків'ян відбувається наступним чином:

- експлуатаційні витрати на утримання соціально-побутових об'єктів (майданчики для собак);
- забезпечення функціонування притулку для тварин (корм та медикаменти);
- надання послуг малозабезпеченим верствам населення за пільговими цінами та інше.

То ж, чим вищий прибуток підприємства, тим більшим може бути його внесок у розв'язання соціальних та інших суспільних проблем. Внаслідок підприємницької діяльності досягаються як економічні так і соціальні результати. Нажаль, зоозахисники цього або не розуміють взагалі і вважають, що підприємство повинно фінансуватися виключно з бюджету міста, або навмисне спотворюють інформацію, яку отримують з різних джерел.

Статтею 15 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» зазначено, що «Для утримання безпритульних тварин створюються притулки для тварин. Притулки для тварин можуть створюватися органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, громадськими і благодійними організаціями та фізичними особами. Притулки для тварин проводять свою діяльність за рахунок коштів їх власників, а також будь-яких інших не заборонених законом джерел.

Але, до теперішнього часу, не зважаючи на те, що у місті Харкові на даний час діє як мінімум 5 громадських організацій з захисту тварин, жодною з них не створено хоча б одного громадського або благодійного притулку для тварин, який би відповідав вимогам чинного законодавства.

Ніби то опікуючись долею безпритульних тварин, основною метою своєї діяльності керівництво та члени цих організацій, вбачають лише наклеп, розповсюдження спотвореної інформації та критику діяльності виконавчих органів Харківської міської ради і КП «Центр поводження з тваринами», бо самостійна робота зі створення притулків для тварин є дуже складною, вимагає значних зусиль з пошуку джерел фінансування та відповідальності у подальшому веденні господарської діяльності, прозорості та звітування про використання благодійних коштів. Тому, значно простіше спотворювати інформацію, критикувати та нав'язувати міській владі власне бачення діяльності.

Отже, у разі створення громадськими зоозахисними організаціями у місті хоча б одного притулку для безпритульних тварин не комунальної форми власності, умови утримання тварин у якому будуть відповідати вимогам чинного законодавства, вони зможуть втілювати всі переділені у зверненні вимоги та продемонструвати, як треба діяти у цій сфері.

Стосовно питання вилову безпритульних котів.

Громадськими організаціями «Ліра допомоги тваринам» та «Громадсько-правовий захист» було подано позов про визнання рішення Харківської міської ради № 931/17 від 20.01.2017 «Про затвердження Програми поводження з домашніми тваринами та регулювання їхньої чисельності у місті Харкові на 2018-2022 рр.» не чинним та протиправним. 01.10.2018 Харківський окружний адміністративний суд визнав не чинною та протиправною зазначену Програму в частині вилову котів, зокрема через те, що Програма не містить чітких параметрів регулювання граничної чи оптимальної чисельності котів на території м. Харкова. Рішенням 23 сесії Харківської міської ради 7 скликання від 28.11.2018 № 1331/18 було внесено зміни до Програми у такій редакції: здійснювати вилов безпритульних домашніх тварин на території м. Харкова (собак – без винятку, котів – у разі явних та очевидних ознак хвороб або підозри на їх наявність). Крім того, було передбачено вилов котів за заявами мешканців з подальшим поверненням їх на місце вилову після стерилізації та вакцинації.

Але, незалежно від рішення суду, до виконавчих органів міської ради і безпосередньо до КП «Центр поводження з тваринами», як і раніше, надходять звернення мешканців міста з проханням виловити надмірну кількість котів з прибудинкових територій багатоповерхової забудови через те, що вони перебувають у під'їздах будинків, створюючи антисанітарні умови, розмножуються у підвалах житлових будинків, у пісочницях дитячих майданчиків справляють свої біологічні потреби, де потім грають діти. І така ситуація викликає обурення мешканців міста. Та автори звернення умисно перекидують рішення суду, стверджуючи, що рішенням нібито заборонено вилов безпритульних котів.

Стосовно третього питання про надання зоозахисним організаціям контролю та нагляду за утриманням тварин на карантинному майданчику.

КП «Центр поводження з тваринами», як і будь-яке інше підприємство незалежно від форми власності, діє за правилами внутрішнього трудового розпорядку, згідно з яким відвідування зони притулку, де утримуються тварини, відбувається за графіком:

- понеділок – п'ятниця – 09.00 год. – 18.00 год.;
- субота та неділя – 09.00 год. – 17.00 год.

До карантинного відділення доступ обмежений відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину» та Ветеринарно-санітарних вимог до утримання тварин у притулках, затверджених наказом Держкомветмедицини за № 438 від 15.10.2010, через необхідність забезпечення безпеки від інфекційних захворювань, як персоналу так і відвідувачів. Але, представники зоозахисних організацій за власними переконаннями періодично, всупереч закону, намагаються потрапити до карантинного відділення, а потім розповсюджують абсурдну інформацію про те, що нібито саме там підприємство «знищує безпритульних тварин», «проводить досліди над тваринами» і тому подібне.

Підприємство обмежує доступ до карантинного відділення не тільки тому, що це передбачено законом, і не тільки представникам зоозахисних організацій, а й усім відвідувачам Центру та співробітникам підприємства, які не входять до числа персоналу, що обслуговує карантинний майданчик, з огляду на безпеку та захист від поширення інфекційних хвороб серед тварин та людей.

Крім того, за результатами позапланового заходу з державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду, проведеного фахівцями відділу безпечності харчових продуктів та ветеринарії Управління Держпродспожислужби в м. Харкові 30.09.2016 року, було вказано на необхідність посилення постійного контролю за зоною карантину та недопущення на територію зони карантину незакріплених працівників та сторонніх осіб. При цьому Головним управлінням Держпродспожислужби в Харківській області, лист якого додано до звернення, заходи з державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду відносно підприємства не здійснювалися.

Також слід зазначити, що КП «Центр поводження з тваринами» не одноразово намагалося налагодити зв'язок з представниками зоозахисних організацій щодо передачі їм тварин з притулку Центру для подальшого утримання та прилаштування. Так, в рамках безоплатних договорів про співпрацю, укладених з представниками ГО «Ліга допомоги тваринам» у 2019-2020 роках, для догляду та подальшого прилаштування, зоозахисникам передавалися безпритульні тварини, що годують цуценят, та цуценята, які були підібрані на вулицях міста фахівцями з відлову тварин, однак, в супереч умовам договорів, зоозахисники відмовлялися повідомляти підприємству про подальшу долю цих тварин, у зв'язку з чим, підприємство змушене було відмовитись від використання такої практики.

Не зрозумілою є вимога *«З метою встановлення цілодобового нагляду та контролю за тваринами на карантинному майданчику встановити відеоспостереження.....»*. Повноваження та порядок громадського контролю у сфері поводження з домашніми тваринами чітко закріплено ст. 33, 34 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» і такої форми громадського контролю, як відеоспостереження та ще й у режимі онлайн і тим більш, для кожного члена громади, не передбачено.

А кошти, які потрібно було б витратити на придбання, встановлення та постійну експлуатацію і обслуговування засобів відеоспостереження на території карантинного майданчика, підприємство витрачає на утримання (годування, лікування та обслуговування) тварин у цій зоні, бо саме у цьому і полягає реальне піклування про них, а не споглядання екрану монітору будь-яким членом громади або представником зоозахисної організації.

11

А твердження про нібито щорічні витрати підприємством більше 200 тисяч гривень на обслуговування вже встановленої системи відеоспостереження не відповідають дійсності, бо такі витрати становлять близько 50 тис. гривень на рік і їх реально можна відстежити на веб-порталі Уповноваженого органу з питань закупівель.

Стосовно термінів карантинування тварин, слід зазначити, що статтею 24 ЗУ «Про захист тварин від жорстокого поводження» передбачено, що виловлені безпритульні домашні тварини протягом семи днів (виловлені бродячі домашні тварини протягом п'яти днів) з дня їх вилову обов'язково утримуються на карантинних майданчиках служби або підприємства, що здійснює вилов, і можуть бути повернуті власникам із дозволу ветеринарної установи після пред'явлення реєстраційного посвідчення та оплати вартості витрат на вилов і утримання. П'яти та семи денний термін, це мінімальний термін утримання тварин на карантинних майданчиках. Утримання виловлених безпритульних (бродячих) тварин на карантинних майданчиках служби у термін, що перевищує 5 або 7 діб, не є порушенням даної норми закону, а залежить від стану тварини. Якщо тварини потребують термінової ветеринарної допомоги, термін карантину може бути продовжено за рішенням ветеринарного лікаря. Згідно з п. 5 «Положення про притулок для тварин», затвердженого директором Департаменту житлового господарства Харківської міської ради та узгодженого Головним управлінням Держпродспоживслужби у Харківській області, проведення карантинних заходів в КП «Центр поводження з тваринами» здійснюється для тварин за наступною схемою:

- 1) Ветеринарними фахівцями здійснюється спостереження за поведінкою, загальним станом та виявляються відхилення у стані здоров'я.
- 2) Тваринам, що під час спостереження визнані клінічно здоровими, здійснюються дві комплексні обробки проти екто- та ендопаразитів, термін між якими складає 10-14 діб.
- 3) Далі, клінічно здоровим тваринам здійснюється перша комплексна вакцинація. Згідно настанов виробника препарату здійснюється ревакцинація (зазвичай через 21 добу).

При цьому загальний термін проведення карантинних заходів складається з настанов виробника ветеринарного препарату та процедури його застосування і як правило складає 45 діб.

Після проходження карантинних заходів тварину переміщують до відділень утримання тварин для подальшої передачі новому власнику.

По четвертому питанню стосовно, нібито, потерпілих осіб.

У своєму зверненні заявники безпідставно звинуватили комунальне підприємство у виллові котів, що належали громадянці Бахтової Т.М. Безпідставність таких звинувачень як раз і підтверджуються долученим витягом з Єдиного реєстру досудових розслідувань. А саме, витяг за кримінальним провадженням №12020225060000384 свідчить про вчинення кримінального правопорушення за фактом вилову котів громадянки Бахтової Т.М. невідомими особами. Під час перевірки правоохоронними органами було встановлено, що працівниками КП «Центр поводження з тваринами» неподалік від адреси, де зникли коти гр. Бахтової Т.М., за заявою годувальниці

12

безпритульних котів та в її присутності 24.06.2020 було виловлено та доставлено на карантинний майданчик підприємства трьох безпритульних котів.

Слід зазначити, що фахівці відділу з вилову тварин підприємства абсолютно всіх виловлених за заявами громадян безпритульних тварин доставляють на карантинний майданчик підприємства. Іноді стається так, що особа, яка підгодовувала виловлених безпритульних тварин, звертається до підприємства з вимогою віддати їй деяку з цих тварин. А коли виявляється, що серед виловлених за вказаною адресою тварин, відсутня тварина, яку шукає ця особа, одразу на адресу підприємства виникає звинувачення у тому, що її тварину нібито вбили, хоча ця тварина і не потрапляла до вилову.

Після спілкування з громадянкою Бахтовою Т.М., яка вимагала повернути її виловлених тварин, з'ясувалося, що серед виловлених відсутні тварини, яких вона вимагала повернути. Не зважаючи на це, громадянці Бахтовій Т.М. були передані виловлені безпритульні тварини коти у кількості 3 голів після проходження ними карантинних заходів.

Аналогічна ситуація склалася й із собакою на прізвище Ніка, що належала громадянці Бордаєвій Л.П., яка нібито була виловлена 23.06.2020 працівниками нашого підприємства за договором із селищною радою в смт. Малинівка. Але, серед виловлених в Малинівці собак не було собаки схожої за описом, який надала Бордаєва Л.П. При цьому громадянка Бордаєва виказала побажання забрати собі додому трьох виловлених в смт. Малинівка безпритульних собак і 06.07.2020 працівниками підприємства цих собак їй було передано.

То ж, будь-які підстави вважати потерпілими громадянок Бахтову Т.М. та Бордаєву Л.П. відсутні.

Крім того, слід зазначити, що, незважаючи навіть на отримання від підприємства здорових тварин після проведених їм карантинних заходів, зоозахисники дуже часто на своїх сторінках у соціальних мережах розповсюджують інформацію про, начебто, врятованих від «вбивства» тварин, для отримання благодійних внесків від населення на утримання таких тварин.

Щодо жорстокого, на думку заявниць, поводження з безпритульним собакою, якого, після вилову, було передано працівниками підприємства громадянці Мінайловій М.Ю.

Собака на прізвище Малиш була зареєстрована на голову гаражного кооперативу, який, в порушення Правил поводження з домашніми тваринами, не забезпечив тримання собаки на прив'язі або у вольєрі і жодним чином не контролював собаку під час її знаходження на території гаражного кооперативу. Фактично голова кооперативу був формальним власником собаки, не виконуючи обов'язків по утриманню тварини. Деякі члени кооперативу, у тому числі і гр. Мінайлова М.Ю., періодично підгодовували Малиша. Згодом власник Малиша покинув посаду голови і більше не з'являвся на території кооперативу, але собака там залишився. Фактично пес став безпритульним. Після того, як він нанесення травми перехожім людям, його було виловлено та доставлено на карантинний майданчик підприємства. Згодом з'явилася громадянка Мінайлова М.Ю. та виказала побажання забрати Малиша собі. Собаку було зареєстровано за громадянкою Мінайловою М.Ю. в Єдиній базі домашніх тварин міста Харкова. Тому, твердження заявниць про те, що собака на прізвище Малиш належала під час вилову громадянці Мінайловій на правах власності – є неправдивим. Бо, як

зазначено вище, право власності на собаку Мінайлова М.Ю. набула вже після вилову.

Під час переведення собаки із вольєра до оглядової кімнати, пес проявляв агресію, намагаючись вкисити ветеринарного лікаря, тому лікар був вимушений скористатися спеціальним металевим засобом для дистанційного тримання тварин. Намагаючись перегризти металевий пристрій, пес травмував собі десну. Патрульною поліцією були відібрані пояснення у Мінайлової М.Ю. та у лікаря ветеринарної медицини, який здійснював переведення собаки. За результатами розгляду зібраних поліцією матеріалів працівники КП «Центр поведження з тваринами» до відповідальності не притягувалися.

Стосовно дев'яти цуценят, яких було вилівлено 09.11.2020 на території гаражного кооперативу «Північний». На виконання заявки, що надійшла диспетчеру відділу з вилову тварин від членів гаражного кооперативу з проханням прибрати з території кооперативу безпритульну суку з 9 цуценятами, було забрано 9 безпритульних цуценят, які мешкали на вулиці без будь-якого укриття від холоду, фактично на звалищі, при тому, що в той час на вулиці був сильний мороз.

Тому, твердження заявниць, що тварини отримували турботу, мали задовільний стан здоров'я та належали гр. Кос'яновій – жодним чином не відповідають дійсності.

Мати цуценят втекла під час вилову. На момент розміщення на карантинному майданчику у всіх цуценят були наявні ознаки захворювання, можливо від перемерзання. Той факт, що вони залишилися без годування молоком матері, ослаблені простудою, народжені від не щепленої матері, спровокував прояв гострого інфекційного захворювання, носіями якого вони були. За інших обставин цуценята могли бути носіями, але не захворіти.

Перебіг хвороби виявився дуже стрімким та важким для тварин, частина їх померла, інші перебували у важкому стані, тому лікарями ветеринарної медицини було прийняте рішення щодо здійснення евтаназії для припинення страждань цуценят, а також для недопущення розповсюдження небезпечної інфекційної хвороби серед інших тварин притулку. Відповідно до ст. 16 та 17 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» умертвіння тварин допускається при регулюванні чисельності диких тварин і тварин, що не утримуються людиною, але перебувають в умовах, повністю або частково створюваних діяльністю людини, а також за необхідності умертвіння окремих тварин, які хворі на сказ чи на інше особливо небезпечне захворювання або є носіями особливо небезпечного захворювання.

Щодо п'ятого питання про непрозору, на думку авторів звернення, діяльність підприємства.

Із звернення вбачається, що підприємством, начебто, не в повному обсязі надаються відповіді на запитувану публічну інформацію з приховуванням використання бюджетних коштів. Але, в діях особи, відповідальної за роботу з інформаційними запитами на підприємстві, порушення законодавства відсутні, через те, що доступ до деякої інформації обмежений на законних підставах.

Відповідно до частини 1 статті 1 Закону України «Про доступ до публічної інформації» (далі – Закон № 2939-VI) публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях

14

інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 13 Розпорядниками інформації для цілей цього Закону визнаються: юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, - стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів.

Комунальне підприємство «Центр поводження з тваринами» є юридичною особою публічного права що фінансуються з місцевого бюджету.

1 Для цілей ст. 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації» розпорядники інформації повинні оприлюднювати інформацію що визначена ст. 15 цього Закону.

Відповідно до Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» Комунальне підприємство «Центр поводження з тваринами» оприлюднює інформацію, яка стосується використання бюджетних коштів на Єдиних веб-порталах використання публічних коштів та порталах відкритих даних, за посиланнями:

<https://spending.gov.ua/new/disposers?page=1>

<http://data.city.kharkov.ua/datasets.html>

<https://data.gov.ua/organization/komunalne-pidpriemstvo-tsentr-povodzhennia-z-tvarynamy-kharkivskoyi-miskoyi-rady>

<https://prozorro.gov.ua/search/tender?edrpou=03354431>

Відмова у наданні інформації з посиланням на її конфіденційність є цілком законною, оскільки документи та інформація не стосуються використання бюджетних коштів, як зазначено в ст. 13 Закону.

2 Відповідно до ч. 1 ст. 36 Господарського кодексу України (далі – ГКУ) відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону. (?) не прописано до якого?

Відповідно до частини першої ст. 63 ГКУ залежно від форм власності, передбачених законом, в Україні можуть діяти підприємства таких видів, як зокрема, комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади.

Комунальне унітарне підприємство утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління Орган, до сфери управління якого входить комунальне унітарне підприємство, є представником власника – відповідної територіальної громади і виконує його функції у межах, визначених цим Кодексом та іншими законодавчими актами (частина 2 статті 78 ГКУ).

Відповідно до частини третьої статті 78 ГКУ майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання (комунальне комерційне

підприємство) або на праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство).

Відповідно до частини першої стаття 140 ГКУ джерелами формування майна суб'єктів господарювання є, зокрема, грошові та матеріальні внески засновників; доходи від реалізації продукції (робіт, послуг); доходи від цінних паперів; капітальні вкладення і дотації з бюджетів та інше. *(додаток!)*

Законодавством України, зокрема, Законом України «Про інформацію», передбачено, що кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Але реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб.

Законом України «Про інформацію», а саме статтею 4 передбачено, що суб'єктами інформаційних відносин визначені, зокрема, як суб'єкти владних повноважень, так і юридичні особи. Одним із важелів гарантування дотримання прав юридичних осіб та невтручання у її діяльність є можливість визначення юридичною особою кола інформації, яка вважається конфіденційною. Згідно ст. 21 Закону України «Про інформацію» конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Згідно зі ст. 29 Закону України «Про інформацію», предметом суспільного інтересу вважається інформація, яка свідчить про загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності України; забезпечує реалізацію конституційних прав, свобод і обов'язків; свідчить про можливість порушення прав людини, введення громадськості в оману, шкідливі екологічні та інші негативні наслідки діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб тощо.

З огляду наведені правові норми, підприємство має достатньо правових підстав для віднесення інформації, що не відноситься до використання бюджетних та розпорядження комунальним майном до конфіденційної інформації.

З огляду на п. 5. ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації» не може бути обмежено доступ до інформації володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно. У цьому випадку інформація не може бути віднесена до конфіденційної, та заявниці, перекинувши норми вище зазначеного Закону, намагаються віднести конфіденційну інформацію, що не відноситься до використання бюджетних коштів до публічної інформації.

Відповідно до ст. 7 Закону Конфіденційна інформація – інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Не може бути віднесена до конфіденційної інформація, зазначена в частинах 1 і 2 статті 13 цього Закону.

Розпорядники інформації, визначені частиною 1 статті 13 цього Закону, які володіють конфіденційною інформацією, можуть поширювати її лише за згодою осіб, які обмежили доступ до інформації, а за відсутності такої згоди – лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Ці положення узгоджуються з положеннями частини другої статті 32 Конституції України, відповідно до якої не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Представники зоозахисних організацій у своїх запитах постійно вимагають від підприємства надати документи, які містять банківську таємницю та персональні дані контрагентів за господарськими договорами.

Згідно із ч. 1 ст. 8 Закону України «Про доступ до публічної інформації», таємна інформація – це інформація, доступ до якої обмежується відповідно до частини другої статті 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську, розвідувальну таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю.

Відповідно до ст. 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність», інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку, є банківською таємницею.

Банківською таємницею, зокрема, є 1) відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; 2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди; 3) фінансово-економічний стан клієнтів; 4) інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи – клієнта, її керівників, напрями діяльності.

Частиною четвертою ст. 61 Закону України «Про банки і банківську діяльність» передбачено, що органи державної влади, юридичні та фізичні особи, які при виконанні своїх функцій, визначених законом, або наданні послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали в установленому законом порядку інформацію, що містить банківську таємницю, зобов'язані забезпечити збереження такої інформації, не розголошувати цю інформацію і не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб.

Таким чином, підприємство в процесі здійснення господарської діяльності, зокрема під час укладання відповідних господарських договорів та їх виконання, про які йдеться у запитуваній інформації, отримало відомості, які становлять банківську таємницю своїх контрагентів, а саме відповідні договори містять інформацію щодо банківських рахунків, платіжні доручення та інша витребувана первинна документація містить інформацію про відповідні операції, які були проведені на їх користь, що також дає інформацію про фінансово-економічний стан таких осіб, а також містить інформацію організаційно-правову структуру юридичної особи-клієнта, її керівників, напрями діяльності.

Зважаючи на викладені положення національного законодавства, розпоряднику інформації заборонено надавати інформацію, яка містить банківську таємницю.

17

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про доступ до публічної інформації» відповідальна особа з питань доступу до публічної інформації відповідає за визначення завдань та забезпечення діяльності структурного підрозділу або відповідальної особи з питань доступу до публічної інформації розпорядників інформації, відповідальних за опрацювання, систематизацію, аналіз та контроль щодо задоволення запиту на інформацію, надання консультацій під час оформлення запиту, а також за оприлюднення інформації, передбаченої цим Законом.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 22 Закону Розпорядник інформації має право відмовити в задоволенні запиту в тому випадку, якщо інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом відповідно до частини 2 статті 6 цього Закону.

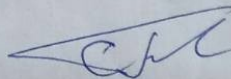
Комунальне підприємство «Центр поводження з тваринами» обмежило надання інформації заявникам лише у тій частині інформації, яка не підпадає під дію вимог ст. 6, 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації», маючи при цьому достатньо законних підстав. Запитувана інформація, стосується інформації про кількісні та якісні показники діяльності підприємства, про перелік договорів, які укладено з контрагентами, про внутрішню документацію розроблену для повсякденної роботи підприємства, та утворення цін на послуги що надаються підприємством.

Підсумовуючи вищевикладене, робимо висновок, що автори звернення в черговий раз, спотворюючи та перекручуючи інформацію про КП «Центр поводження з тваринами», намагаються принизити честь та гідність працівників підприємства, а також зашкодити діловій репутації підприємства.

✓ Замість витрачання чималого часу на розповсюдження спотвореної та недостовірної інформації, пропонуємо авторам цього звернення усі свої зусилля спрямувати на пошук інвесторів для створення притулку для тварин не комунальної власності, який би відповідав вимогам чинного законодавства та європейським нормам і яким Харків міг би пишатися.

✓ Це принесе значно більше користі безпритульним тваринам у місті Харкові, а ніж робота проти КП «Центр поводження з тваринами» та міської влади, широко розгорнута ГО «Громадсько-правовий захист», «Ліга допомоги тваринам», Разом та іншими зоозахисними організаціями.

Директор Департаменту
житлово-комунального господарства

С.Б. СИРОТА